

Калітенко Оксана Михайлівна,
кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВО НА ДОНОРСТВО ТА ІНТЕРНЕТ ТІЛА

Сучасний рівень розвитку людства яскраво свідчить про життєву необхідність перегляду і оновлення багатьох класичних і традиційних поглядів і підходів в різних сферах суспільного і особистого життя. Глобальні реформи, що відбуваються в світі, в країнах європейського співтовариства, хоча і поступово, але захоплюють і українське співтовариство. Можна по-різному ставитися до таких реформ, однак не можна спростовувати очевидного – світ змінюється, люди змінюються, технології розвиваються з шаленою швидкістю і все більше впливають на якість і зміст людського життя.

Важливим напрямком сучасних реформ слід вважати прогресивні зміни, що відбуваються сьогодні в окремих сферах особистих немайнових відносин фізичних осіб – наприклад, в сфері відносин трансплантології та реалізації права фізичної особи на донорство. В той час, коли по всьому світу спостерігається вдосконалення і розвиток сучасних технологій трансплантації та біо-хакерства, в Україні така практика знаходиться на стадії формування і перших кроків розвитку. Так з 1 січня 2019 року набрав чинності Закон України № 2427-VIII «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини», який нарешті виводить відносини в сфері трансплантації на якісно новий рівень. Зазначений закон дозволяє людині повноцінно реалізувати своє право на донорство шляхом вільного розпорядження своїми органами не тільки за життя, а і на випадок власної смерті. Існуючий рівень розвитку медицини безсумнівно свідчить про те, що трансплантація більше не є виключенням з правил. Все частіше вона стає «звичною справою» в питаннях боротьби і порятунку людського життя.

Однак в той час, як українці тільки намагаються змиритися із повсякденністю донорства і трансплантації, в світі вже активно обговорюється інша проблема, пов'язана фактично із трансплантацією, однак не людських органів, а «розумних медичних пристроїв», фітнес трекерів та чипів. Відносини в сфері вживлення в людський організм та подальшої експлуатації таких речей отримали назву інтернет тіла (InternetofBodies) та все частіше стають предметом обговорення в світовому суспільстві з акцентом на необхідність їх законодавчого (правового) регулювання і захисту прав пацієнтів. Без сумніву існуючі вже сьогодні пристрої на кшталт штучної підшлункової залози, дистанційно керованих серцевих кардіостимуляторів,

імплантів, що дозволяють перемогти параліч, різного роду чипів якісно покращать життя мільйонів людей. Однак при цьому виникає й низка правових проблем, пов'язаних з інтернетом тіла. Вже сьогодні впровадження і розповсюдження означених технологій штучно обмежується саме відсутністю законодавства, яке б регулювало такі відносини. При цьому виказується думка, що юридична і політична системи більшості країн світу виявляються не готовими до інтернету тіла [1].

Потенційні правові проблеми пов'язані з інтернетом тіла виділяються і активно обговорюються вже сьогодні. До них, зокрема, відносять наступні.

По-перше, багато сучасних розумних медичних пристроїв не регулюються належним чином. Їх правовий статус залишається не визначеним. Так, наприклад, навіть в США, де означені технології вже застосовуються, фітнес-трекери і датчики сну не підпадають під юрисдикцію FDA – регулятора, що надає дозвіл на використання ліків та застосування медичних процедур. В зв'язку з чим виникає питання, який саме державний орган буде контролювати діяльність в цій сфері і чи має він бути пов'язаний з медициною, або ж контролювати виключно якість пристроїв, що вживляються.

Важливою потенційною проблемою слід вважати питання відповідальності за імовірну шкоду, яка можливо буде завдана реципієнту означених інтернет пристроїв. Хто саме має нести відповідальність в таких випадках – розробник пристрою, продавець, медична установа, де проводилась трансплантація, фахівець, який її проводив, або ж сама особа, яка вирішила стати реципієнтом.

Обговорюються також проблеми, пов'язані із підтримкою функціонування таких пристроїв. Так, якщо компанія розробник пристрою є стабільною і впевнено продовжує свій розвиток і функціонування, то проблеми, як правило, виникати не повинні. Набагато складнішою може виглядати ситуація, коли така компанія збанкрутіла, або з інших підстав вирішила припинити свою діяльність. Хто саме і в якому порядку має в подальшому підтримувати функціонування трансплантованих пристроїв в людському організмі?

І поки правники світу тільки починають замислюватися над проблемами і обговорювати ці питання, технології вже впевнено крокують світом і непоодиноким досвід реалізації інтернету тіла вже сьогодні існує в Україні. Так за інформацією інтернет-ресурсів саме в Одесі ще в 2016 році було проведене перше чипування людини відомим німецьким біо-хакером Патріком Крамером, який активно розповсюджує ідеї цифрової модифікації тіла людини [2]. В Швеції, одній з найрозвинутіших країн світу, чипованими

є вже три мільйони людей. Значний відсоток американців абсолютно зручно існують із вживленими чипами. Поступова чипізація відбувається також і в багатьох інших європейських країнах.

Підводячи підсумки, хотілося б зазначити, що людство може по-різному ставитися до розвитку інтернету тіла – хтось його категорично не сприймає, а хтось вже сьогодні живе із чипом в руці – це право вибору. Однак при цьому варто звернути увагу на необхідність розвитку прогресивного законодавства в тому числі і в сфері інтернету тіла, а не переписування давно відумерлих «традиційних» законів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. The “Internet of Bodies” Is Here. Are Courts and Regulators Ready? Електронний ресурс: режим доступу <https://www.wsj.com/articles/the-internet-of-bodies-is-here-are-courts-and-regulators-ready-1542039566>
2. Електронний ресурс: режим доступу <https://khm.depo.ua/rus/khm/ukrayinets-matime-u-rutsi-vzhivleniy-komp-yuterniy-chip-10092016160700>

Вороніна Надія Вікторівна,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

СТОРОНИ В ДОГОВОРІ ПРО НАДАННЯ ВІДПЛАТНИХ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

Існуючий в країні впродовж майже сімдесяти років політичний лад і відповідна йому економіка виключали наявність приватної системи охорони здоров'я, як такої, а з нею і можливість регулювання відносин медичної організації і пацієнта на цивільно-правових засадах.

Виникає необхідність проаналізувати через призму конкретної правової системи та історичного розвитку держави питання, щодо сторін в договорі про надання медичних послуг. На сьогодні в нашій країні є необхідність належного правового регулювання даних відносин і, одночасно, відсутність правових традицій.

Медицина – та сфера, з якої починається і закінчується життя людини. Регулювання сфери надання медичних послуг (медичної допомоги) пройшло в своєму розвитку шлях від звичаю, який вибудовувався шляхом тривалих